

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tampereen yliopisto pitää opintosetelikokeilun tavoitetta edistää nuorten tasa-arvoista pääsyä korkeakouluopintojen pariin lähtökohtaisesti perusteltuna ja kannatettavana. Kokeilu tarjoaa uudenlaisen mahdollisuuden tutustua korkeakouluopintoihin ja suorittaa opintoja ilman tutkinnon suoritusoikeutta, mikä voi osaltaan tukea nuorten koulutussiirtymiä ja madaltaa kynnystä hakeutua myöhemmin tutkinto-opiskelijaksi. On myös perusteltua arvioida, että onnistuneena kokeilu voi pienentää sosioekonomisen taustan merkitystä korkeakoulutukseen hakeutumisessa.

Esityksen perustelut opintosetelikokeilulle ja sen rajauksille ovat pääosin kattavat, ja niissä on tarkasteltu vaikutuksia useista eri näkökulmista. Kokeilulla voidaan tuottaa arvokasta tietoa uudenlaisista ohjauksen ja rahoituksen mekanismeista sekä nuorten käyttäytymisestä avoimen korkeakouluopetuksen parissa.

Tampereen yliopisto kiinnittää kuitenkin huomiota kokeilun kohderyhmää koskeviin reunaehtoihin. Nuorten työttömyyden ollessa korkealla opintosetelikokeilun vaikuttavuutta voi käytännössä rajoittaa se, että työttömän nuoren mahdollisuus opiskella menettämättä työttömyysetuutta on rajattu enintään kolmen kuukauden mittaisiin opintoihin. Tämä on osin ristiriidassa opintosetelin lähtökohdan kanssa, jossa tavoitteena on lukukauden mittainen päätoiminen opiskelu. Tämä rajoite voi heikentää opintosetelin täysimääräistä hyödyntämistä erityisesti niillä nuorilla, joiden koulutuspolku on jo katkennut.

Maksuttomuuden osalta Tampereen yliopisto tunnistaa sen potentiaalinen madaltaa osallistumiskynnystä avoimeen korkeakouluopetukseen. Samalla käytännön kokemus osoittaa, että täysin maksuttomiin opintoihin liittyy todellinen riski opintojen keskeyttämiselle ja heikommalle sitoutumiselle. Tämä riski on syytä huomioida kokeilun arvioinnissa, vaikka kokeiluun sisältyisikin ohjauksellisia tukitoimia.

Esityksessä mainittu tavoite edistää sukupuolen mukaan aliedustettujen alojen hakeutumista opintosetelin avulla on sinänsä kannatettava, mutta Tampereen yliopisto pitää lähtökohtaa varsin idealistisena. Koulutus- ja työmarkkinoiden vahva sukupuolittuneisuus on rakenteellinen ilmiö, jonka purkaminen edellyttää huomattavasti laajempia ja pitkäjänteisempiä toimenpiteitä kuin yksittäinen opintosetelikokeilu.

Ohjauselementin sisällyttäminen kokeiluun on periaatteellisesti oppijalähtöinen ja myönteinen ratkaisu. Kokeilun aikataulu ja sille osoitettu lisäresurssi ovat kuitenkin sellaisia, etteivät korkeakoulut käytännössä kykene merkittävästi laajentamaan tai uudistamaan ohjaus- ja neuvontapalvelujaan kokeilun puitteissa. Lisäksi korkeakoulut ovat velvollisia kohtelemaan opiskelijoita tasapuolisesti riippumatta siitä, millä perusteella tai rahoitusmuodolla opinnot suoritetaan. Tästä syystä jää osin epäselväksi, mikä on ohjausvelvoitteen todellinen lisäarvo suhteessa jo olemassa oleviin palveluihin, vaikka kokeilu voikin lisätä painetta tehdä ohjauspalveluja näkyvämmäksi.

Tampereen yliopisto haluaa myös täsmentää esityksessä esitettyjä kuvauksia opintosetelin teknisestä toteutuksesta ja Opin.fi-palvelun roolista. Opin.fi ei tällä hetkellä kerää tietoa suoritettujen opintopisteiden määrästä, eikä opintojaksoille tosiasiallisesti ilmoittauduta suoraan Opin.fi-palvelussa, vaikka opintosetelin lunastus tapahtuukin palvelun kautta. Lisäksi opintosetelin käyttö maksutapana edellyttää Sisu-järjestelmässä tehtyjä avoimen koulutuksen tuotepaketteja, joita ei voida muodostaa laajoille opintokokonaisuuksille ja jotka eivät sovellu kaikkiin avoimen tarjonnan opintojaksoihin. Mikäli opintosetelin tulisi olla käytettävissä kaikkeen Opin.fi-palveluun tuotavaan avoimeen korkeakouluopetukseen, tämä voi käytännössä pakottaa osan korkeakouluista rajaamaan tarjontaansa opintosetelin kohderyhmän vuoksi, vaikka kyseessä on vain yksi avoimen korkeakouluopetuksen kohderyhmä muiden joukossa.

Lisäksi Tampereen yliopisto toteaa, että esityksessä esitetty vapaata sivistystyötä koskeva kirjaus jää tulkinnanvaraiseksi. Epäselvässä tilanteessa myös lainsäädäntöön tehtävä kirjaus jää väistämättä epäselväksi, mikä voi aiheuttaa soveltamisongelmia kokeilun toimeenpanossa.

Kokonaisuutena Tampereen yliopisto pitää opintosetelikokeilua mielenkiintoisena ja potentiaalisesti vaikuttavana avauksena, mutta katsoo, että kokeilun onnistuminen edellyttää edellä mainittujen reunaehtojen, teknisten rajoitusten ja vaikutusmekanismien huolellista huomioimista sekä realistista arviointia kokeilun aikana ja sen jälkeen.

